

**КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА БІЗНЕСУ В ДОМБРОВІ ГУРНІЧІЙ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИКОЛИ ГОГОЛЯ**

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Випуск 8

Київ - 2019

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВИЩА ШКОЛА БІЗНЕСУ В ДОМБРОВІ ҐУРНІЧІЙ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИКОЛИ ГОГОЛЯ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 8

Київ - 2019

Друкується відповідно до рішення Вченої ради Київського міжнародного університету, протокол №5 від 26 грудня 2019 р.

П – 24

Педагогічна теорія і практика: Зб. наук. праць. К.: КиМУ, 2019. Вип. 8. 362с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Мартиненко Світлана Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи ПЗВО «Київський міжнародний університет»

Заступники головного редактора:

Артемова Любов Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Київського міжнародного університету

Бондаренко Юрій Іванович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання української літератури Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя

Валанчик Марек – доктор наук, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Ґурнічій, проректор з наукової частини

Відповідальний секретар: Кулакевич Тетяна Василівна, старший викладач кафедри психології та педагогіки Київського міжнародного університету

Члени редакційної колегії:

Бондар Володимир Іванович – академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Сисоева Світлана Олександрівна – академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Воскобойнікова Галина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Київського міжнародного університету

Ростанська Євгенія – доктор наук, керівник кафедри педагогіки, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Ґурнічій

Курок Віра Панасівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Совгіра Світлана Василівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри хімії, екології та методики їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Орловська Малгожата – доктор наук, професор Вищої школи бізнесу в Домброві Ґурнічій

Збірник «Педагогічна теорія і практика», є правонаступником наукового видання, яке внесено до Переліку наукових фахових видань у галузі педагогічних наук. У збірнику можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата педагогічних наук, здобувачів третього рівня вищої освіти доктора філософії, та наукових звань професора і доцента.

У збірнику наукових праць «Педагогічна теорія і практика» публікуються статті, що містять виклад результатів наукових досліджень, а також огляди з найбільш актуальних проблем педагогічної теорії. Збірник «Педагогічна теорія і практика» присвячено актуальним проблемам і результатам наукових досліджень у галузі гуманітарних і суспільних наук. Висвітлено результати теоретичних та експериментальних досліджень з педагогіки викладачів, аспірантів, студентів магістратури, здобувачів. Даний збірник висвітлює проблеми всебічного виховання молодого покоління в умовах різних соціальних інституцій – сімей, дошкільних навчальних закладів, шкіл всіх типів, вищих навчальних закладів з орієнтацією на національні та загальнолюдські цінності.

email: asp@kymu.edu.ua

www : <http://www.kymu.edu.ua/pedahohichna-teoriya-i-praktyka.html>

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України
Наказ МОН України №1413 від 24 жовтня 2017 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 22349-12249Р від 23 вересня 2016 р.

© ПЗВО «Київський міжнародний університет» (Україна), 2019

© Вища школа бізнесу в Домброві Ґурнічій (Польща), 2019

© Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Україна), 2019

ЗМІСТ

<i>Абрамович В.Є. Педагогічні умови підготовки студентів фармацевтичного напрямку до складання іспиту з англійської мови професійного спрямування КРОК-1 .....</i>	7
<i>Артемова Л.В. Зародження гри як природного вибору малюка .....</i>	25
<i>Marek Walancik, Bożena Marzec Edukacja mniejszości narodowych i etnicznych w polskim systemie oświatowym .....</i>	45
<i>Долгош К.І., Химинець А. О. Духовні основи формування особистісної зрілості .....</i>	68
<i>Дяченко А.В. Декоративно-прикладне мистецтво як джерело розвитку національного дизайну .....</i>	81
<i>Криворучко С.К., Ричкова Л.В., Триполко О.В. Технологія креативних підходів навчання .....</i>	97
<i>Кузьміч І.Б. Аналіз стану організації та проведення позааудиторної виховної роботи в коледжі .....</i>	111
<i>Кузьмич О.А. Формування навичок логічного мислення школярів на уроках української мови .....</i>	126
<i>Куценко О.В. Методика розвитку швидкості та гнучкості у молодших школярів на заняттях з футболу .....</i>	140
<i>Маньковська О.Ю. Формування сценічної майстерності майбутніх акторів у вітчизняному освітньому дискурсі .....</i>	151
<i>Мартиненко С.М. Особливості корекційної діагностики освітнього середовища закладу вищої освіти .....</i>	164
<i>Маслянікова І.В. До проблеми сучасної освіти дорослих ..</i>	179
<i>Набатов С.М. Формування цінностей засобами театрального мистецтва у вітчизняному та зарубіжному науково-освітньому вимірах: аналітичний концепт .....</i>	201
<i>Нагачевська О.О. Способи навчання усного перекладу із застосуванням елементів методики вивчення іноземних мов професора Х. В. Хачатуряна .....</i>	214

<i>Сидорчук Л.А. Психічні процеси в діяльності людини-оператора та їх психологічні особливості.....</i>	242
Стасенко А.А., Повх А.С., Шепелевич В.В., Моложава О.С. Виїзні заняття – як одна із важливих складових форм професійної підготовки при проведенні лабораторних робіт.....	255
Тимошенко І.В. Чинники формування сприятливого середовища для викладача іноземної мови у галузевій системі викладання.....	268
Усенко Ю.В. Формування позитивного іміджу телеведучого як складник компетентісного підходу до підготовки майбутніх фахівців у галузі кіно-, телемистецтва.....	277
Чебанова О. Є. Особливості естетичної комунікації у французькому театрі 1820–1830-х років та дидактична інтерпретація цього феномену на заняттях з історії і теорії світового театру зі студентами спеціальності «Сценічне мистецтво».....	293
Чорноус В.П. Професійна позиція як передумова творчої самореалізації майбутнього педагога.....	312
Шумигора Л.І. Оптимізація якості освітнього процесу університету в умовах євроінтеграції.....	324
Ярошенко І.В. Педагогічні принципи втілення художнього образу в диригентській практиці (на прикладі методики А. Кушніренка).....	339

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО НАПРЯМУ ДО СКЛАДАННЯ ІСПИТУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ КРОК-1

Анотація. Інтеграція вітчизняної системи охорони здоров'я з сучасними світовими вимогами та тенденціями вимагає високого рівня іншомовної компетенції фахівців галузі. Від 2018-19 н.р. до іспитів Крок-1 зі спеціальності інтегровано тестові завдання з англійської мови професійного спрямування. Аналіз літературних джерел виявив низку проблем, які перешкоджають ефективній підготовці студентів до складання цих іспитів, а саме: 1) незначний обсяг навчальних годин, виділених на вивчення дисципліни в більшості медичних ЗВО; 2) недостатня забезпеченість студентів навчально-методичними матеріалами; 3) обмеженість досліджень з питання навчання фахової англійської мови та практичних рекомендацій з дієвої підготовки до складання іспиту Крок-1 студентів фармацевтичної спеціальності.

Мета – визначити та проаналізувати найефективніші педагогічні умови англомовної підготовки майбутніх фармацевтів до складання ЄДКІ.

Результати дослідження. Англійську мову професійного спрямування, на прикладі КиМУ, студентам потрібно вивчати впродовж всього терміну додипломної підготовки, а найінтенсивніше – у перші три роки (210–140 ауд. год. на рік). Планування й розробка змістового наповнення дисциплін передбачає дотримання принципів міжпредметних зв'язків як у межах певного циклу, так і засобами міжциклової інтеграції, яка на практиці реалізується розподілом змісту більшості дисциплін на інтегровані тематичні блоки. Такий розподіл передбачає

застосування форм, засобів і методів педагогічної технології контекстуального навчання. Автором запропоновано три типи навчальних сценаріїв (цільові, проєктні й дослідницькі), які демонструють шляхи імплементації контекстуального навчання в практиці англійської підготовки майбутніх фармацевтів.

Ключові слова: педагогічні умови, спеціальність «Фармація», професійна підготовка, англійська мова професійного спрямування, іспити Крок, ЄДКІ, компетентнісний і особистісний підходи, інтегрований тематичний блок, контекстуальне навчання

Abstract. The integration of the national healthcare system with the modern world requirements and trends requires a high level of the field specialists' foreign language competence. Since 2018/19 academic year profession-oriented STEP-1 examinations have integrated the testing assignments in English for professional purposes. The analysis of the literature revealed a number of issues that hinder the effective preparation of students for these exams, particularly: 1) a small amount of academic hours allocated to the study of the discipline in most medical universities; 2) insufficient provision of students with learning materials; 3) limited number of studies on teaching English and practical recommendations to effective preparation for the STEP-1 of pharmaceutical students.

The *objective* is to identify and analyze the most efficient teaching terms and conditions for the English language competence development of future pharmacists to take ISQE (Integrated State Qualification Exam).

Results. Students should follow the course of English for professional purposes, as in the case of the KyIU, throughout the undergraduate studies, and with particular emphasis in the first three years (210–140 hours per year). The planning and design of the disciplines' content implies adherence to the principles of cross-curricular integration, both within a specific course and through inter-course one, which is in practice implemented by dividing the content of most disciplines into integrated subject units. Such distribution

implies the use of forms, tools and techniques of the contextual teaching and learning (CTL) concept. The author presents three types of learning scenarios (project-based, goal-based, and inquiry-oriented) to illustrate how CTL can be applied in the practice of English-language training for future pharmacists.

Keywords: teaching terms and conditions, Pharmacy specialty, professional training, English for professional purposes, STEP examination, ISQE, competence and student-centered approaches, integrated subject unit, CTL

Постановка проблеми. Розвиток національної галузі охорони здоров'я безпосередньо пов'язаний з рівнем її інтеграції та кореляції зі світовими тенденціями, що, відповідно, вимагає високого професійного рівня не тільки керівників системи, але й працівників усіх медичних ланок. Одним з головних складників професійної компетентності фахівця безперечно вважається його рівень володіння англійською мовою, яке потрібне не лише для вивчення передових досягнень західної медичної науки та практики або оприлюднення результатів власних довідок, але й у повсякденній роботі медиків. Сучасний процес модернізації вітчизняної медичної освіти, згідно з міжнародними тенденціями та стандартами, виявляє проблему відсутності сформованості цілісних професійних настанов майбутніх лікарів, до якої додається англійська комунікативна некомпетентність через брак комплексної скоординованої системи навчання лінгвістичного апарату медицини в процесі іншомовної підготовки.

Наприкінці 2018-2019 навчального року, згідно з постановою Кабінету Міністрів України [1], студенти третього курсу, які навчаються за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я», уперше проходили атестацію у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ), який включає інтегрований тестовий іспит Крок зі спеціальності та іспит з англійської мови професійного спрямування. В інформаційній довідці Центру тестування при МОЗ України зазначається:

«Мета Іспиту з іноземної мови професійного спрямування: оцінити рівень розуміння предметної іноземної мови, у т.ч. термінології фундаментальних медичних наук» [2]. Проте обсяг підготовки з цієї дисципліни у більшості ЗВО, які готують фахівців галузі охорони здоров'я, передбачає лише 1 рік навчання (60–90 годин) [3; 4, с. 188; 5, с. 22], що створює головну проблему національної вищої медичної освіти так як суперечить найістотнішому дидактичному принципу системності та послідовності. До того ж, враховуючи, що успішність засвоєння знань та оволодіння певними компетентностями не визначається лише обсягом навчальних годин, ми повинні наголосити на певній невідповідності існуючих педагогічних умов іншомовної підготовки майбутніх медичних працівників вимогам та змісту ЄДКІ. Так, наприклад, фахівці ДУ «Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти Міністерства охорони здоров'я України» (І. В. Melnyk, 2018), проаналізувавши низьку успішність складання іспиту з англійської мови за професійним спрямуванням як окремої компоненти ЄДКІ, визначили недостатню забезпеченість студентів медичних ЗВО навчально-методичними матеріалами з дисциплін «Іноземна мова» та «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» і відповідність обсягу їхнього змістового наповнення [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій висвітлив низку напрямів та аспектів, що вибудовують науково-методологічне підґрунтя нашої розвідки. Дослідження проблеми діагностування професійних умінь і навичок майбутніх фахівців набуло відображення в працях таких вітчизняних учених, як: В. С. Аванесова, І. Є. Булах, О. О. Безносюка, М. Г. Неклюдова, Л. М. Романішиної, В. Д. Шпильового, Б. С. Гриника, О. Г. Пилипова тощо. У дослідження проблеми формування професійних навичок та професійної підготовки фахівців суттєвий внесок зробили педагоги С. І. Архангельський, Ю. К. Бабанський, В. П. Беспалько, Т. А. Ільїна, М. І. Махмутов, М. Н. Скаткін, Н. Ф. Тализіна, а також психологи Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, О. М. Леонтєв, К. К. Платонов,

С. Л. Рубінштейн та інші. Окремі питання професійної підготовки фахівців галузі «Охорона здоров'я» досліджені К. М. Амосовою, О. П. Волосовцем, В. М. Запорожан, Б. С. Зіменковським, І. А. Зупанцем, Є. О. Мілерян, З. М. Мнушко, О. М. Науменко, Я. В. Цехмістером, О. В. Чалим, В. П. Чернихом, М. В. Черпінським та ін. Проблемаам діагностування професійних умінь і навичок майбутніх фахівців приділяли увагу також такі зарубіжні вчені, як: Р. Ебель, Б. Блум, Ф. Галтон, Дж. Кеттелл, У. Холтцман, П. Лазарсфельд, Л. Гуттман та ін.

У дослідженні та окресленні педагогічних умов англomовної підготовки майбутніх фармацевтів першочерговим постала потреба у визначенні поняття їх професійної підготовки в цілому й виокремленні такого: «...професійна підготовка фахівців фармацевтичної галузі – основа професійної діяльності у сфері охорони здоров'я, що передбачає інтеграцію фундаментальних та професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, формує науковий світогляд, враховує мотиваційний аспект вибору майбутньої професії, особисті здібності, нахили та забезпечує подальший професійний розвиток у фармацевтичній галузі» (V. L. Slipchuk, 2017) [6, с. 37–38]. У монографії науковця здійснено ґрунтовний аналіз передумов становлення та розвитку, сучасних тенденцій, організаційно-методичних засад і визначено прогностичні напрями професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі в Україні, серед яких, зокрема: «...розробка та впровадження електронних версій навчальної літератури (підручників, навчальних посібників); забезпечення навчального процесу адаптованими перекладами базових міжнародних підручників; – оновлення начальних планів...; розширення різних форм, методів та засобів професійної підготовки...; складання ліцензійних іспитів за оригінальними тестами UMSLE (США)... для тестової частини і оцінка практичних навичок і компетентностей за міжнародною системою OSKE-1, OSKE-2, OSKE-3» тощо [6, с. 396].

Б. С. Гриником та О. Г. Пилиповим, зокрема, висвітлено переваги й недоліки тестового контролю в оцінюванні рівня знань

студентів у контексті складання ліцензійних іспитів Крок-1 і Крок-2. Вони наголошують на важливості дотримання чіткої методології складання тестових завдань і застосування цієї форми педагогічного контролю, адже «правильно розроблені тестові завдання перевіряють всю пізнавальну сферу, яка містить (відповідно до рівня складності): знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання» [7, с.101–102]. Застосування різноманітних форм і методів тестування вважається максимально ефективним за умови дотримання систематичності й в оптимальному співвідношенні з іншими методами та формами педагогічного контролю, що базуються на безпосередньому спілкуванні викладача зі студентами.

Серед численних праць вітчизняних науковців, присвячених іншомовній підготовці в медичних ЗВО (Т. В. Коломієць, Л. В. Лимар, О. С. Ісаєва, Н. В. Кучумова, М. Ю. Шумило, В. М. Клязника, Л. С. Степанчук та ін.), найбільше варті уваги, на нашу думку, застосовані форми, методи й засоби навчання, а також розглянуті й проаналізовані вправи і завдання в дослідженні О. О. Кондратенко (О. О. Kondratenko) [8], що застосовувалися для формування культури ділового спілкування майбутніх фахівців фармакологічних спеціальностей на заняттях з дисципліни «Англійська мова». У розглянутій роботі провідним чинником активізації навчальної діяльності та мотивації студентів виступає процес моделювання типових професійних ситуацій.

У розгляді актуальних питань навчання англійської мови майбутніх фармацевтичних фахівців цікавою є запропонована А. Ю. Томашевською (А. Yu. Tomashevskа) модель організації самостійної роботи студентів спрямована на розвиток «активного самостійного мислення студента, розкриття креативних резервів особистості, формування власної оптимальної стратегії навчання» [9, с. 150]. Вона складається з трьох блоків, що охоплюють аудиторну роботу (АР) з розвитку та моніторингу знань студентів (з використанням професійно-орієнтованих матеріалів), позааудиторну (ПАР) – у модульному об'єктно-

орієнтованому динамічному навчальному середовищі (MOODLE) та з цільовою тематичною дистанційною комп'ютерною програмою, «що дозволяє стимулювати не репродуктивну, а пошукову, творчу діяльність студента», і заочне навчання, яке охоплює «АР і ПАР, програму дистанційного курсу, навчально-методичне забезпечення, портфоліо освітніх (спеціалізованих) педагогічних масивів, методичні рекомендації, унаочнення, тест-комплекси».

Отже, аналіз науково-методичних джерел показав наявність досліджень з різноманітних аспектів професійної медичної підготовки, проблеми діагностування рівня знань студентів і навчання їх іноземної мови, але питання навчання фахової англійської мови та дієвої підготовки до складання іспиту КРОК 1 студентів фармацевтичного напрямку майже не розглядалось.

Мета статті – визначити та проаналізувати найефективніші педагогічні умови англійської підготовки майбутніх фармацевтів до складання ЄДКІ.

Виклад основного матеріалу. Багатозначність формулювань поняття «педагогічні умови» в сучасній науково-педагогічній думці свідчить про різноманітність його функціональності – розподіл на: організаційно-педагогічні (О. Гаврилюк, Д. Горобець, І. Серета, Б. Чижевський та ін.), соціально-педагогічні (І. Карпова, Я. Кічук, М. Чайковський та ін.) та психолого-педагогічні умови (С. Мірошник та ін.), і ємкість – як «сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників», «взаємопов'язаний і взаємодіючий комплекс заходів» та «основних факторів, процесів і явищ» навчально-виховного процесу [10, с. 66]. Отже, педагогічні умови включають такі складники: нормативна база, зміст освіти, матеріально-технічна база, технології навчання, навчально-методичне забезпечення, міжособистісна взаємодія учасників навчального процесу і психологічний мікроклімат. Від вибору тих чи інших компонентів і їхньої взаємодії залежить ефективність досягнення поставленої мети навчально-виховного процесу.

Однією з головних проблем, що перешкоджає ефективній англомовній підготовці професійного спрямування студентів медичних спеціальностей є, як зазначалося вище, занадто незначний обсяг часу, що виділяється програмами на опанування дисципліни. У Київському міжнародному університеті, на відміну, інтенсивне вивчення іноземної мови вважається пріоритетним не лише у професійній підготовці вищої школи, але й починаючи із загальноосвітньої на рівні ліцею та коледжу, що закладає ґрунтовні основи іншомовної комунікативної компетентності майбутніх студентів і фахівців. Результатом такого підходу стало стопроцентне складання англомовної частини тестових завдань ЄДКІ студентами фармацевтичного факультету. Дисципліна «Іноземна мова (англійська)» вивчається майбутніми фармацевтами на першому курсі (210 ауд. год.), а «Іноземна мова (англійська) за професійним спрямуванням» – від другого до четвертого (210, 140 і 70 ауд. год. відповідно). До того ж, усі семінари та половина лекцій з інших дисциплін проводяться англійською мовою. Так студенти отримують унікальну можливість не лише підготуватися до складання ЄДКІ, але й стати високо освіченим і конкурентоспроможним фахівцем сучасної фармацевтичної галузі.

Визначення змісту професійної підготовки спеціалістів галузі охорони здоров'я за парадигмою сучасної освіти повинно відбуватися згідно з компетентнісним та особистісно-орієнтованим підходами, які передбачають комплексне опанування гуманітарними, соціально-економічними, природничо-науковими та професійними знаннями, вміннями й навичками і всебічний особистісний розвиток. Відповідно, при плануванні й розробці змістового наповнення дисциплін обов'язково потрібно не лише дотримуватися принципів міжпредметних зв'язків у межах певного циклу, але й урахувати й утілювати міжциклову інтеграцію. Отже, зміст англомовного навчання студентів I–III курсів, разом із загальною гуманітарною і суспільно-культурною підготовкою, охоплює

тематику природничо-наукових дисциплін, знання з яких атестуються під час іспиту Крок-1 (рис. 1).

Рис. 1. Зміст іспиту КРОК 1 за спеціальністю «Фармація»

Сама система і зміст екзаменаційних тестів є нетиповими для традиційної перевірки знань у вищій школі. Специфіка фармацевтичної спеціальності, на відміну від лікувальних, передбачає як ситуаційний характер завдань, що стосуються конкретної проблеми визначення суті явища, локалізації причин, встановлення діагнозу, конкретизації дій, лікарського призначення, тобто – перевірка як теоретичних, так і практичних знань (з патологічної фізіології, біологічної хімії, мікробіології,

фармакології та, частково, фармацевтичної ботаніки), так і визначення рівня суто теоретичних знань (аналітична, органічна, фізична та колоїдна хімії). Опитування студентів показало, що найскладнішим для них є засвоєння курсів з фармацевтичної ботаніки та патологічної фізіології, тому особливості програми саме їхнього вивчення на заняттях з англійської мови ми розглянемо детальніше.

Відповідно до тематичних розділів дисципліни, курс навчання з фармацевтичної ботаніки ми поділили на: *I. Plant anatomy and morphology* (cells, tissues, vegetative organs, generative organs) та *II. PLANT SYSTEMATIC*. Відбір лексичного й граматичного матеріалу та розробка вправ для його опрацювання і закріплення проводилися з опорою на тестові завдання іспитів Крок-1 2005–18 н.р. На заняттях з англійської мови під час вивчення кожної теми вправи на всіх етапах (ознайомлення з новим матеріалом, його тренування і використання в мовленнєвій діяльності) спрямовувалися на всебічну диференціацію мовних одиниць із протилежним стилістичним забарвленням. Виняткового значення надавалося розвитку навичок пошуку й аналізу при визначенні еквівалентів назв лікарських рослин (українською, англійською та латинською мовами). Для активізації застосування нової лексики виконувалися вправи на українсько-англійський, англо-український переклад, на підстановку пропущених слів, дефініції термінів і понять тощо. Вправи з граматики також містили відповідну нову лексику. Формування в майбутніх фармацевтів культури ділового спілкування англійською мовою відбувалось у процесі виконання студентами професійно орієнтованих вправ, які задавали професійний контекст і вимагали від студентів умотивованої комунікативної поведінки. Наприклад [8, с.179]:

1. Користуючись алфавітним списком фармацевтичних назв рослин, перекладіть такі словосполучення й запитайте їхню наявність у провізора: насіння гірчиці, плоди кмину звичайного, квіти волошки, листя і корені красавки, трава полину гіркого, насіння мигдалю гіркого і мигдалю солодкого, бруньки берези,

шишки хмелю, листя перцевої м'яти, ягоди журавлини, трава водяного перцю, кора дубу, плоди чорної смородини, коріння кульбаби.

2. Напишіть рецепт лікарського засобу англійською мовою і спитайте у лікаря, чи ви не помилилися: «Серцевий збір, який складається з 13 г квітів глоду, 4 г листків розмарину, 13 г плодів глоду, 2 г трави конвалії, 13 г трави рути, 4 г трави кропиви, 13 г трави омели білої, 4 г кореня дудника, 13 г кореня спаржі, 13 г кореня кульбаби з травою, 4 г кореня валеріани, залити чашкою гарячої води, залишити на 10 хв у закритій посудині і потім процідити. Пити по 1 чашці 3 рази на день як можна горячішим».

Ураховуючи принципи компетентнісного підходу, зазначені вище, та спираючись на провідний французький досвід, досліджений нами [4, с. 103–104], зміст більшості дисциплін було розділено на інтегровані тематичні блоки. Тобто, наприклад, блок «Травна система» охоплює комплекс знань нормальної і патологічної анатомії органів шлунково-кишкового тракту та залоз, їх нормальної і патологічної фізіології, біохімічних процесів пов'язаних з травленням, мікробіології, рослинних і фармакологічних засобів лікування розладів органів травлення та особливостей їх застосування. Таке поєднання забезпечує не лише комплексну систематизацію знань, а й дозволяє застосування різноманітних форм, засобів і методів *контекстуального* (контекстуалізованого) навчання, головними перевагами якого є: підвищення мотивації, зміцнення процесу накопичення знань та загальне поліпшення професійної підготовки [11].

Найповніше визначення CTL (Contextual Teaching and Learning) було запропоновано Державним університетом Огайо в партнерстві з Університетом Боулінг-Грін: контекстуальне навчання та вивчення – це концепція викладання та засвоєння, яка допомагає викладачам співвідносити зміст предмета з реальним ситуативним навколишнім середовищем і мотивує учнів здійснювати зв'язки між знаннями та його застосуванням у своєму житті як члена сім'ї, громадянина та працівника; і

залучати до важкої роботи, якої вимагає навчання [12]. Контекстуальне навчання та навчання (CTL) – це спосіб уведення контенту за допомогою різноманітності методів активного навчання, покликаних допомогти студентам поєднати те, що вони вже знають, з тим, чого вони очікують навчитись, і збудувати нові знання з аналізу й узагальнення досвіду, отриманого в процесі навчання. Стратегії CTL, які можуть допомогти задовольнити потреби учня, включають: наголос на розв’язанні проблем; визначення потреб у навчанні, які зустрічаються в різних суспільно-професійних контекстах; навчити учнів контролювати спрямовування власного навчання, для досягнення саморегуляції; заглиблення навчання в різноманітні життєві контексти студентів; заохочувати учнів до навчання один в одного і разом; використання оцінювання в автентичних ситуаціях [13, с. 56].

Допомагати учням сконструювати власні знання можна досягнути через застосування сценаріїв, у яких від них вимагається активно досліджувати зміст для того, щоб досягти мети, розв’язати проблему, завершити проєкт або відповісти на запитання. Відходячи від традиційної форми заняття, де викладач надає знання, а студенти отримують їх, ми застосовуємо засоби й методи більш орієнтовані на студентів, розвиваючи навички самостійного навчання. Наведемо приклади сценаріїв реалізації ідеї включення CTL на практичних заняттях з англійської мови майбутніх фармацевтів.

Цільові сценарії (Goal-Based Scenarios: GBS) включають такі компоненти:

1. *Цілі навчання*, що включають дві категорії: змістові й процесуальні знання, орієнтовані на набір навичок, необхідних учням у практичній професійній діяльності, і предметні знання (симптоматика хвороб, лікарські препарати – склад, призначення, протипоказання, побічні дії тощо, які потрібно опанувати).

2. *Завдання* – мета орієнтована на студента, досягнення якої потребує знань, умінь і навичок, зазначених у цілях.

3. *Легенда* – створення сценарію або передумов, які надають студенту можливість застосувати зазначені в навчальних

цілях знання й навички (наприклад, консультація відвідувача аптеки, хворого на виразку шлунку).

4. *Роль*, вибір якої обумовлюється дійсною мотивацією студента й допомагає йому на практиці підібрати необхідні навички.

5. *Сценарій навчальної діяльності* складається з усіх дій, які виконує студент, згідно з завданнями і цілями навчання. Наприклад: опитування експертів, збір, систематизація та аналіз інформації, підготовка до доповіді (консультації) тощо.

Проектні сценарії (Project-Based Scenarios) відкривають можливості для наших студентів використовувати власний попередній досвід і знання, відбудовуючи й накопичуючи нові соціально-релевантні знання, орієнтовані на дії. Робота над проектом може включати такі етапи:

1) Студенти обирають тему та формують групу (з 2–4-х осіб);

2) складають індивідуальні й груповий плани роботи;

3) збираються щотижня для обговорення процесу й отриманих результатів навчальної діяльності та планування роботи на наступний тиждень;

4) підготовка та презентація результатів проекту на занятті;

5) викладення повного звіту роботи над проектом (зміст і процес) та участь в його колективному обговоренні та оцінюванні, до яких залучаються всі студенти групи і викладачі відповідних дисциплін.

Дослідницькі сценарії залучають учнів у ситуації, які вимагають критичного мислення та заохочують до глибокого засвоєння основних понять, а також надають їм можливість висловлювати, критикувати й аналізувати упередженні та неправильні уявлення чи твердження. Навчальна діяльність за цим підходом будується за такими етапами:

I. Розвідка. Вимагає від студентів використовувати попередні знання та досвід для розв'язання проблеми або низки проблем, представлених у ситуативному завданні або ігровій формі, які

включають поняття, що охоплюють і розвиваються протягом усього навчального циклу.

II. Обговорення та презентація нового контенту. Студенти діляться власними думками щодо розв'язання проблеми (наприклад, попереднього діагнозу представленого клінічного випадку), описують досвід з'ясування суперечливих питань і стратегії, якими вони користувалися для їх з'ясування, а викладач додає новий зміст за темою (результати клінічного обстеження пацієнта, наприклад). Під час обговорення вся група ретельно вивчає кожне рішення.

III. Застосування та розширення. Необхідно, щоб студенти активно застосували здобуті на попередніх етапах знання, уміння й навички в новому ситуативному заданні або творчо розширити власні знання за новими напрямками дослідження. Кожна група розробляє власні альтернативні рішення до нової проблеми. Цикл навчання закінчується, коли всі досягають консенсусу з найкращих пропонуваніх рішень.

Висновки. Потрібно наголосити, що запорукою успішного складання будь-якого іспиту є систематична та ґрунтовна підготовка студентів до практичних і семінарських занять та активна робота на них, відвідування лекцій, участь у роботі студентських наукових гуртків, підготовка до доповідей і виступи на студентських наукових конференціях, з одного боку, і систематизований, компетентнісно й особистісно орієнтований підхід при виборі педагогічних умов їх підготовки – з другого.

У результаті дослідження нами було визначено такі важливі педагогічні умови підготовки студентів фармацевтичного напрямку до складання іспиту з англійської мови професійного спрямування Крок-1:

1. Англійську мову професійного спрямування студентам потрібно вивчати упродовж усього терміну додипломної підготовки, а найінтенсивніше – у перші три роки (210–140 ауд. год. на рік).

2. Планування й розробка змістового наповнення дисциплін передбачає дотримання принципів міжпредметних зв'язків як у

межах певного циклу, так і засобами міжциклової інтеграції, яка на практиці реалізується розподілом змісту більшості дисциплін на інтегровані тематичні блоки.

3. Такий розподіл передбачає застосування форм, засобів і методів педагогічної технології контекстуального навчання. Нами представлено три типи навчальних сценаріїв (цільові, проєктні та дослідницькі), які демонструють шляхи імплементації контекстуального навчання в практиці англійської підготовки майбутніх фармацевтів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх педагогічних аспектів і практичних шляхів виконання завдання ефективної професійної підготовки майбутніх працівників галузі охорони здоров'я загалом та особливостей навчання англійської мови професійного спрямування, зокрема. До сфер подальшого наукового пошуку при вивченні проблеми можуть належати: педагогічні особливості процесу навчання англійської медичної термінології іноземних студентів; специфіка підготовки студентів стоматологічної спеціальності; розробка навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фармацевтів і стоматологів до складання ЄДКІ тощо.

Література

1. Порядок здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2018-%D0%BF>
2. ЄДКІ. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/edki>
3. Примірний навчальний план підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» у вищих навчальних закладах МОЗ України за спеціальністю 226 «Фармація» кваліфікації освітньої «Магістр фармації». URL: http://cmc.inmeds.com.ua/gallery/farm_magistr_2016.pdf
4. Абрамович В. Є. Професійна підготовка лікарів загальної практики у Франції: монографія. Київ: КиМУ, 2018. 280 с.

5. Мельник І. В., Поліщук М. О., Фаріон Т. І. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу – обов'язкова вимога провадження освітньої діяльності у закладах вищої освіти: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні». *Медична освіта*. 2018. №2. DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.2.8976.
6. Сліпчук В. Л. Професійна підготовка фахівців фармацевтичної галузі в Україні (XX – початок XXI століття): монографія. Київ: Едельвейс, 2017. 520 с.
7. Гриник Б. С., Пилипів О. Г. Тестування як ефективний інструмент вимірювання рівня знань студентів. *Психолого-педагогічні науки*. 2013. №3. С. 97–102.
8. Кондратенко О. О. Особливості формування культури ділового спілкування майбутніх фармацевтів в процесі вивчення іноземних мов. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2016. Вип. 55. С. 171–182.
9. Томашевська А. Ю. Змістові та процесуальні компоненти організації самостійної роботи майбутніх фармацевтичних фахівців в контексті методики навчання англійської мови і міжкультурної комунікації. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Чернігів, 2015. Вип. 131. С. 149–153.
10. Шмоніна Т. А., Глухов І. Г. Сучасні підходи до розуміння поняття «педагогічні умови». *Педагогічні науки*. 2011. Вип. 59. С. 66–70.
11. Абрамович В. Є. Теорія і практика реалізації концепції контекстуалізованого навчання в медичній освіті Франції. *Science Review*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2018. №1(8). Vol. 5. С. 86–89.
12. Berns R. G., Erickson P. M. Contextual Teaching and Learning: Preparing Students for the New Economy. *The Highlight Zone: Research @ Work*. No.5, 2001. URL: <http://www.nccte.org/publications/infosynthesis/highlightzone/highlight05/highlight05-CTL.pdf>.

13. Hudson C. Ch, Whisler V. R. Contextual teaching and learning for practitioners. *Systemics, cybernetics and informatics*. 2008. Vol. 6. №4. P. 54–58.
URL: [http://www.iiisci.org/journal/cv\\$/sci/pdfs/e668ps.pdf](http://www.iiisci.org/journal/cv$/sci/pdfs/e668ps.pdf)

References

1. Poriadok zdiysnennia yedinoho derjavnogo kvalifikatsiynoho ispytu dlia zdobuvachiv stupenia vyshchoii osvity mahistr za spetsialnostiami haluzi znan “22 Okhorona zdorovia”.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2018-%D0%BF>
2. EDKI. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/edki>
3. Prymirmii navchalnii plan pidhotovky phakhivtsiv drugoho (magisterskoho) rivnia vyshchoii osvity haluzi znan “22 Okhorona zdorovia” u vyshchikh navchalnykh zakladakh MOZ Ukrainy za spetsialnistu 226 “Pharmatsiia” kvalifikatsii osvitnoi “Magistr pharmatsii”.
URL: http://cmc.inmeds.com.ua/gallery/farm_magistr_2016.pdf
4. Abramovych V. Ye. Profesiina pidhotovka likariv zagalnoi praktyky u Frantsii: monographiia. Kyiv: KyMU, 2018. 280 p.
5. Melnyk I. V., Polishchuk M. O., Farion T. I. Navchalno-metodychne zabezpechennia navchalnogo protsesu – oboviazkova vymoha provadzhennia osvitnoi diialnosti u zakladakh vyshchoi osvity: materialy XV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu “Aktualni pytannia vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini”. *Medychna osvita*. 2018. №2. DOI 10.11603/me.2414-5998.2018.2.8976.
6. Slipchuk V. L. Profesiina pidhotovka fakhivtsiv farmatsevychnoi haluzi v Ukraini (XX – pochatok XXI stolittia): monografiiia. Kyiv: Edelveis, 2017. 520 p.
7. Hrynyk B. S., Pylypiv O. H. Testuvannia yak efektyvnyi instrument vymiriuvannia rivnia znan studentiv. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. 2013. №3. P. 97–102.
8. Kondratenko O. O. Osoblyvosti formuvannia kultury dilovoho spilkuvannia maibutnikh farmatsevtiv v protsesi vvychennia inozemnykh mov. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohika ta*

psykholohiia». Kharkiv, 2016. Vyp. 55. P. 171–182.

9. Tomashevskaya A. Yu. Zmistovi ta protsesualni komponenty orhanizatsii samostiinoi roboty maibutnikh farmatsevtichnykh fakhivtsiv v konteksti metodyky navchannia anghliiskoi movy i mizhkulturnoi komunikatsii. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky*. Chernihiv, 2015. Vyp. 131. P. 149–153.

10. Shmonina T. A., Hlukhov I. H. Suchasni pidkhody do rozuminnia poniattia “pedahohichni umovy”. *Pedahohichni nauky*. 2011. Vyp. 59. P. 66–70.

11. Abramovych V. Ye. Teoriia i praktyka realizatsii kontseptsii kontekstualizovanoho navchannia v medychnii osviti Frantsii. *Science Review*. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2018. №1(8). Vol. 5. P. 86–89.

12. Berns R. G., Erickson P. M. Contextual Teaching and Learning: Preparing Students for the New Economy. *The Highlight Zone: Research @ Work*. No.5, 2001. URL: <http://www.nccte.org/publications/infosynthesis/highlightzone/highlight05/highlight05-CTL.pdf>